Overtaksationskommissionen for Nord- og Vestsjælland

Kendelse

Den 29. januar 2020

Sagsnr. TS82001-00049

Ejer: Lodsejer

matr.nr. Matr.nr. 1 Mårum By, Mårum

Beliggende: Adresse

3230 Græsted

mod

Gribskov Kommune

Overtaksationskommissionens afgørelse
Overtaksationskommissionen stadfæster Taksationskommissionens kendelse med uddybende bemærkninger og frifinder Gribskov Kommune.

Sagen vedrører spørgsmålet om erstatning i anledning af frilægning af Hessemose Å på matr.nr. Matr.nr. 1, Mårum By, Mårum.

Onsdag den 29. januar 2020, kl. 09.00 samledes Overtaksationskommissionen for Nord- og Vestsjælland på adressen Adresse , 3230 Græsted. Til stede var formanden for kommissionen, cand.jur. Bo Tarp og medlemmerne Preben Birch, Knud Birk Iversen, Erling Rørdam og Tue Tortzen.

Sagen er indbragt for Overtaksationskommissionen for Nord- og Vestsjælland af ejerens advokat den 6. september 2018.

Ejeren Lodsejer mødte med advokat Steffen Olsen-Kludt samt Claus S. Madsen.

Gribskov Kommune gav møde ved Steen Larsen, Hans Lassen samt advokat Jens Andersen-Møller.

Protokollen blev ført af juridisk sekretær, fuldmægtig, cand.jur. Signe Baumgardt.

Sagens oplysninger

Sagen omhandler frilægning af Hessemose Å og ejerens eventuelle krav på erstatning som følger heraf. Hessemose Å er delvist et kommunevandløb og et privat vandløb. Den i sagen omhandlende ejendom ligger ved den kommunale del af vandløbet og har marker grænsende op til åen.

Den 25. juni 2009 vedtog Teknisk Udvalg i Gribskov Kommune at gennemføre reguleringsprojektet for Hessemose Å. Projektet kom på tale, da kommunen gennem flere år har haft store udgifter til renovering af de kommunale rør i vandløbet. Rørene var udtjente og kommunen oplevede udfordringer med oversvømmelser på de omkringliggende arealer, da rørene punktvist var faldet sammen.

Formålet med projektet var at få et åbent vandløb, hvor afstrømningen ville foregå hurtigere. Endvidere ville en realisering af projektet medføre, at der skabes bedre passage for fisk samt forbedret spredningsmuligheder for insekter og planter.

Projektet har berørt flere ejere. I den nærværende sag har frilægningen af åen medført, at åen på en 400 meter lang strækning overskærer ejerens mark.

Den i sagen omhandlende ejer er den eneste, som har gjort indsigelser mod projektet og er gået videre med sagen til Taksationskommissionen.

Sagens forløb strækker sig fra år 2009 til i dag. Indtil anlægget af sagen hos Taksationskommissionen for Nordsjælland I og II, den 3. december 2013, har der foregået korrespondance imellem Gribskov Kommune og ejeren samt ejerens repræsentanter.

Gribskov Kommune har gjort gældende, at ejerens eventuelle krav er forældet, hvilket ejeren bestrider. Ejerens advokat gør gældende, at forældelse ikke kan være indtrådt.

Der er i sagen ved Overtaksationskommissionen for Nord- og Vestsjælland bl.a. fremlagt følgende:

- Oversendelsesbrev af 7. november 2018 fra Taksationskommissionen
- Klage af 6. september 2018 fra ejerens advokat
- Taksationskommissionens kendelse af 9. august 2018
- Taksationskommissionens besigtigelse af 16. juni 2017
- Indbringelsen for Taksationskommissionen af 3. december 2013 med bilag 1-24 fra ejerens advokat
- Indbringelsesbrev af 13. juni 2014 fra kommunens advokat
- E-mail af 9. og 22. januar 2020: Påstandsdokument med bilag D-L samt materialesamling og bilagssamling fra kommunens advokat
- E-mail af 14 og 15. januar 2020 med opsummeret og revideret erstatningskrav samt indlæg af 3. december 2013 fra ejerens rådgiver og advokat
- E-mail af 24. januar 2020 med billeder til Taksationsforretningen fra ejerens rådgiver
- E-mail af 27. januar 2020 med billedmateriale til taksationsforretningen (bilag M, N, O) fra kommunens advokat

- E-mail af 27. januar 2020 med talepapir fra ejerens rådgiver
- E-mail af 28. januar 2020 fra kommunens advokat

Overtaksationskommissionen bemærker, at der, udover ovennævnte akter i sagen, også indgår en omfattende e-mailkorrespondance mellem klager og kommune samt for Taksationskommissionen i årene 2015, 2016 og 2017.

Overtaksationskommissionen blev indledningsvist forevist det omhandlede areal. Herefter havde parterne mulighed for at fremføre påstande og synspunkter ved møde.

Taksationskommissionen for Nordsjælland I og II's afgørelse af 9. august 2018

Taksationskommissionen har lagt til grund, at Lodsejer *ikke har påklaget Gribskov Kommunes afgørelse i reguleringssagen.*

Gribskov Kommune tilbød ved brev af 25. september 2009 Lodsejer *40.000 kr. i erstatning med svarfrist den 9. oktober 2009. Kommunen erindrede i brev af 30. september 2009 om svarfristen.* Lodsejer *accepterede ikke kommunens tilbud, men fremsatte ved brev af 4. november 2009 erstatningskrav overfor kommunen. Forældelsesfristen i sagen løber således senest fra den 4. november 2009.*

Ved brev af 7. februar 2012 genfremsatte kommunen pr. kulance og uden præjudice erstatningstilbuddet på de 40.000 kr. med en svarfrist den 21. februar 2012. Da Lodsejer *ikke besvarede kommunens henvendelse, bortfaldt erstatningstilbuddet.*

Da det ikke fremgår af referatet af mødet den 13. november 2012 mellem bl.a. Lodsejer *og borgmesteren, at erstatningskravet blev drøftet, hvilket bestyrkes af Hans Lassens forklaring for Taksationskommissionen, findes forældelsesfristen ikke afbrudt ved afholdelsen af mødet.*

Herefter, og da sagen først er indbragt for Taksationskommissionen den 6. december 2013, findes Lodsejer *s krav at være forældet allerede ved sagens indbringelse, hvorfor Gribskov kommune frifindes.*

Thi bestemmes:

Gribskov kommune frifindes.

Gribskov kommune skal betale grundejeren en godtgørelse på 5.000 kr. til dækning af dennes nødvendige udgifter til advokatbistand.

Gribskov kommune betaler omkostningerne ved Taksationskommissionens behandling af sagen efter nærmere opgørelse.

Parternes påstande og synspunkter

Ejerens advokat fremsatte påstand om, at ejeren skal tilfaldes en erstatning på 943.757 kr.

Til støtte for påstanden henvistes til de skader og ulemper som ejeren lider på sin grund ved frilægningen af Hessemåse Å.

Ejerens advokat og ejerens rådgiver har til støtte for påstanden genfremsendt indlæg af 3. december 2013 samt et revideret erstatningskrav af 13. januar 2020:

Indlæg af 3. december 2013 fra ejerens advokat:

> *"Idet jeg henviser til ovenstående, skal jeg på vegne min klient* Lodsejer *, Adresse , 3230 Græsted, hermed indbringe sagen for Taksationskommissionen for Nordsjælland I og II, med henblik på, at få afklaret og fastsat erstatning for min klients tab i forbindelse med Gribskov kommunes frilægning af hessemose Å på klagers ejendom.*
>
> *SAGSFREMSTILLING:*
>
> *Ved Gribskov Kommunes Tekniske Udvalg, blev der den 13. december 2007 truffet beslutning om, at tiltræde Teknik, Vej og Forsynings indstilling om, at*
>
> > *1. der indledes forhandlinger med lodsejerne, samt Skov- og Naturstyrelsen ved Frederiksborg Skovdistrikt, og*
> >
> > *2. at sagen genoptages i udvalget, når resultatet af forhandlingerne foreligger og dermed økonomisk overblik med henblik på iværksættelse af detailprojekt.*
>
> *Protokol af den 13. december 2007, fremlægges som sagens bilag 1.*
>
> *Undersøgelserne skulle blandt andet klarlægge de økonomiske muligheder for en frilægning af Hessemose Å, herunder mulighederne for frivillige aftaler med lodsejerne samt omfanget af arealerstatninger, jf. bilag. 1.*
>
> *Den 14. februar 2008 fremsendte Teknik, Vej og Forsyning en orienteringsskrivelse ud til lodsejerne langs Hessemose Å, hvori det ifølge side to, under overskriften "Sagens videre forløb:" fremgår,*
>
> *"Vi vil telefonisk kontakte de berørte lodsejere. Som udgangspunkt indgåes frivillige aftaler uden arealerstatning, men kommunen er indstillet på at afholde udgifterne til etablering af de nødvendige overkørsler, hvor sammenhørende arealer bliver delt, ligesom vi vil reetablere dræn og tilbyde hegning, hvor arealer græsses."*
>
> *Orienteringsskrivelsen af den 14. februar 2008, fremlægges som sagens bilag 2.*
>
> *Den 1. marts 2008, fremsendte klager en skrivelse til Gribskov Kommune, hvori klager gjorde opmærksom på, at projektmaterialet ikke var fyldestgørende (der mangler hver anden side), ligesom klager fremkom med indsigelser over for projektets gennemførelse i den daværende udformning, idet dette ville medføre store konsekvenser for klagers landbrugsdrift, idet dennes landbrugsarealer ville bliver overskåret ved frilægningen.*

Endvidere meddelte klager, at landbrugsrådgiver Claus Skov Madsen ville blive sat på sagen for klager til at varetage klagers interesser.

Klagers indsigelse fremlægges som sagens bilag 3.

Den 13. marts 2008 beklagede Kommunen og meddelte, at Kommunen havde været i kontakt med de øvrige lodsejere og alle havde været positive over for projektets gennemførelse. Kommunen meddelte endvidere at Kommunen gerne så projektet gennemført ad frivillighedens vej og synspunktet herfor var vandløbets store naturmæssige værdi, hvorfor Kommunen ligeledes ønskede at komme i dialog med klager.

Kommunens skrivelse af den 13. marts 2008, fremlægges som sagens bilag 4.

Bortset fra et møde med vandløbsmyndigheden, klager og dennes rådgiver Claus S. Madsen, den 1. april 2009, skte der ikke væsentligt yderligere i sagen førend Kommunen fremsendte skrivelse af den 12. maj 2009, vedlagt rapport fra NIRAS. Skrivelsen fremlægges som sagens bilag 5 og rapporten fra marts 2009 som sagens bilag 6.

Ifølge skrivelsen af den 12. maj 2009, jf. bilag 5, ville projektet beløbe sig til en udgift på ca. 2.000.000,00 kr., og at der ville blive indledt en høringsperiode på 4 uger, når forslaget var blevet offentliggjort. Endvidere fulgte det af skrivelsen, at Kommunen ville indgå skriftlige aftaler med lodsejerne under høringsperioden.

Det er i den forbindelse værd at bemærke, at der ifølge NIRAS rapport på side 31, jf. bilag 6, er opgjort en fortegnelse over lodsejere, der bliver berørt af frilægningen af Hessemose Lodsejer , Adresse *, 3230 Græsted, fremgår ikke af listen over berørte lodsejere på trods af gennemskæringen af dennes landbrugsarealer.*

Den 3. juni 2009 fremsendte Claus S. Madsen indsigelser imod Kommunens projekt om frilægning af Hessemose Å på vegne klager. Endvidere bemærkes over for Kommunen, at den meddelte offentliggørelse fortsat ikke var gennemført.

Indsigelse af den 3. juni 2009 fremlægges som sagens bilag 7.

Kommunen besvarede klagers indsigelser den 19. juni 2009 med bekræftelse af, at Kommunens offentliggørelse ikke var gennemført. Endvidere bekræftede Kommunen, at der skulle ydes klager erstatning.

Kommunens besvarelse af den 19. juni 2009, fremlægges som sagens bilag 8.

Den 25. juni 2009 traf Teknisk Udvalg beslutning om tiltrædelse af Teknik, Vej og forsynings indstillinger omkring følgende tre punkter:

- *Hele projektet gennemføres,*
- *At projektet sendes i 4 ugers høring, og*
- *At de søges økonomisk forlig med en lodsejer på 2 etape.*

Protokol af den 25. juni 2009, fremlægges som sagens bilag 9.

Det bemærkes, at nærværende klager er den lodsejer som Teknisk Udvalg træffer beslutning om under punkt 3, jf. bilag 9. Der blev derfor truffet en forvaltningsretlig beslutning om, at klager skulle have en økonomiaks kompensation.

Den 12. juli 2009 fremsendte klager kopi af faktura til Kommunen med anmodning om omkostningsdækning. Skrivelse af den 12. juli 2009, fremlægges som sagens bilag 10.

Den 13. juli 2009 meddelte Kommunen klager, at projektet var vedtaget i sin helhed, og at Kommunen ville søge økonomiaks forlig med klager, jf. Teknisk Udvalgs beslutning af den 25. juni 2009 (bilag 9). Kommunens skrivelse af den 13. juli 2009, fremlægges som sagens bilag 11.

Den 4. august 2009 afviste Kommunen omkostningsdækning med den begrundelse, at Kommunen ikke refunderede omkostninger til rådgiver, og at Kommunen ikke havde afgivet tilsagn herom. Kommunens afvisning af omkostningsdækning, fremlægges som sagens bilag 12.

Den 15. august 2009 meddelte Kommunen at klagefristen for indbringelse af klage over Kommunens beslutning er udløbet, og at der ikke er modtaget klager, hvorfor arbejdet ville blive igangsat. Kommunens meddelelse fremlægges som sagens bilag 13.

Den 25. september 2009 tilbød Kommunen erstatning på kr. 40.000 til fuld og endelig afgørelse efter vandløbslovens § 23. Forligstilbud fremlægges som sagens bilag 14.

Det bemærkes, at det begrænsede forligstilbud ifølge Kommunen blandt andet var begrundet i, at denne ifølge vandløbslovens § 19, stk. 2, mente at have kompetence til at beslutte, at Kommunen skulle afholde udgifterne til reguleringen og samtidig bestemme, at lodsejerne ikke skulle have erstatning for Kommunens inddragelse af lodsejernes arealer.

Det bemærkes, at Kommunen ikke tog stilling til spørgsmålet om erstatning for inddragelse af arealer til rådighed under selve arbejdet med frilægningen af Hessemose Å, ligesom Kommunen ej heller tog stilling til spørgsmålet om erstatning for strukturskader, klagers afgrødetab som følge af frilægningens gennemførelse.

Den 28. september 2009, fremkom Claus S. Madsen med yderligere indsigelser (2 stk. e-mails) over for Kommunen, som følge af Kommunens mangelfulde behandling, herunder indsigelser vedrørende mangelfuld klagevejledning, mangelfuld lovhenvisning, manglende stillingtagen til projektets økonomiske forhold, manglende korrekt og tilstrækkelig orientering om projektets omfang og indgreb på klagers ejendom.

Endvidere bemærkes over for Kommunen, at Kommune ikke havde adgang til klagers ejendom, idet betingelserne for projektets gennemførelse ikke var opfyldt. Det var hovedsageligt manglende stillingtagen til det økonomiske aspekt, som medførte manglende adgangsforhold for Kommunen til klagers ejendom, idet kommunen evident vikke forårsage store skader på klagers ejendom med økonomisk tab for klager til følge.

E-mails af den 28. september 2009, fremlægges som sagens bilag 15.

Kommunens besvarelse af 30. september 2009, fremlægges som sagens bilag 16.

Ifølge bilag 16, afvises enhver indsigelse fra klagers side. Endvidere meddelte Kommunen, at klager til enhver tid, kunne indbringe erstatningsspørgsmålet for Taksationskommissionen.

Yderligere uddybning af indsigelse af den 28. september 2009 (bilag 15), fremlægges som sagns bilag 17.

Det følger endvidere af bilag 17, at Kommunens beslutning har ekspropriationslignende karakter, hvorfor det er klagers opfattelse, at processen skal behandles derefter.

I oktober måned indtrådte advokat Steffen Olsen-Kludt i sagen i forbindelse med, at Kommunen ved advokatfirmaet Bech-Bruun anmodede politiet om assistance til at tilsidesætte klagers ejendomsret. Kommunen ønskede adgang til klageres arealer, herunder arealer til maskinel og arbejdere samt til frilægning af Hessemose Å, hvilket bestrides muligt af klager, idet der endnu ikke var indgået aftaler om erstatning mellem parterne.

Anmeldelsen til politiet medførte, at et ellers planlagt møde mellem Kommunen og klager blev aflyst.

Uagtet klagers indsigelser vedrørende Kommunens berettigelse til at krænke klagers ejendom, blev frilægningen igangsat af Kommunen på klagers ejendom.

Den 4. november 2009 fremsendte klager varsel til Kommunen om, omfanget af det kommende erstatningskrav, herunder med opstilling af hvilke ulemper/skader klager forventede ville indgå i klagers erstatningskrav, når der havde været afleveringsforretning.

Punkterne var:

- *Arealafståelse til vandløb og brinker.*
- *Defigurering, gennemskæring af arealer, afskårne arealer.*
- *Nye forpløjninger, udretning til lige agerretninger langs vandløbet. (vandløbets snor sig).*
- *Øvrige ulemper f.eks. manglende dyr på græs, forhindret adgang til arealerne etc.*
- *Reduktion af tilskud til enkeltbetaling pga. manglende disponering i hele kalenderåret.*
- *Afgrødeerstatning for sået vindterraps og vinterhvede.*
- *Ulovlig udlagt muld blandet med underjord.*
- *Strukturskade i forbindelse med adgangsveje og deponi af træer på hvedemark.*
- *Strukturskade i forbindelse med selve arbejdet og jordudlæg.*
- *Reetablering af areal til dyrkningsmuligt niveau.*
- *Teknisk sagkyndig bistand og advokatbistand.*
- *Manglende orientering om detailprojektet og manglende aftaler inden projektets igangsætning.*

Endvidere fremkom klager ligeledes med indsigelser mod Kommunens jorddeponeringer på klagers arealer, samt med forslag om modtagelse af Kommunens forligsforslag

udarbejdet efter normaltaksterne, således at sag ved Taksationskommissionen kunne undgås.

Indsigelserne af den 4. november 2009 fremlægges som sagens bilag 18.

Parterne opnåede ikke enighed omkring erstatningens størrelse, endsige om, hvem der var forpligtet til at fremkomme med forligsforslag eller igangsætte erstatningssagen, idet Kommunen afviste enhver henvendelse desangående.

Den 9. juni 2010 afsagde Kommunen afgørelse om landzonetilladelse til deponering af jord på to naboejendomme. Jorden skulle blandt andet flyttes fra klageres ejendom til de to tilstødende ejendomme.

Landzonetilladelsen blev indbragt for Naturklagenævnet, herunder særligt med den begrundelse, at Kommunens forhold på klagers ejendom ikke var afklarede, hvorfor der ikke var et retligt afklaret og begrundet grundlag til, at Kommunen kunne afsige landzonetilladelse omkring deponering af jord på de to naboejendomme, når jorden først skulle fjernes fra klageres ejendom.

Den 12. oktober 2010 afsagde Naturklagenævnet afgørelse i klagesagen, og Kommunens land-zonetilladelse blev stadfæstet.

Den 9. november 2010 fremsendte Claus S. Madsen yderligere indsigelser, samt opgørelser over erstatningens omfang til Kommunen.

Erstatningsopgørelsen, vedlagt bilag vedrørende opdyrkning efter strukturskader, fremlægges som sagens bilag 19.

Den 3. maj 2011 var der afleveringsforretning på klagers ejendom.

Notat fra afleveringsbesigtigelsen samt diverse efterfølgende korrespondance fra den 10, maj til den 12. juli 2011, herunder vedrørende de berørte arealers omfang, fremlægges som sagens bilag 20.

Den 7. februar 2012 fremsendte Kommunen ved advokat Jens Andersen-Møller, Holst Advokater, bemærkninger til klagers erstatningsopgørelse, herunder med henvisning til eventuelt modkrav fra Kommunen.

Advokat Jens Andersen-Møllers bemærkninger inklusive bilag, fremlægges som sagens bilag 21.

Uagtet advokat Jens Andersen-Møllers bemærkninger, blev der på advokat Steffen Olsen-Kludts foranledning, afholdt møde mellem Borgmester Jens Ferdinandsen, administrationen og advokat Steffen Olsen-Kludt den 13. november 2012 med henblik på en afklaring af den videre proces.

Notat af den 13. november 2012 fremlægges som sagens bilag 22.

Ifølge bilag 22, blev det aftalt, at der skulle iværksættes en besigtigelse af ejendommen, hvorefter Kommunen ville tage stilling til det videre forløb.

Kommunen havde ligeledes modtaget revideret erstatningsopgørelse af den 12. november 2012 fra klager.

Erstatningsopgørelser af den 12. november 2012 samt tegning over de arealer, der er berørt af Kommunens arbejder, fremlægges som sagens bilag 23.

Klager støtter blandt andet sit erstatningskrav på baggrund af bilag 10, 19 og 23, dog således at korrekt og opdateret erstatningsopgørelse, herunder med korrektion for tab i 2012, vil blive eftersendt, når disse er færdigudarbejdet ud fra Lodsejer *s regnskaber, hvorfor yderligere erstatning fortsat forbeholdes.*

Den 28. juni 2013 blev der gennemført besigtigelse på klagers ejendom med deltagelse af administrationen, Lodsejer *, konsulent Claus S. Madsen og advokat Steffen Olsen-Kludt. Borgmester Jan Ferdinand skulle efter aftale havde deltaget men mødte ikke op.*

Notat fra besigtigelsen af den 28. juni 2013 fremlægges som sagens bilag 24.

Parterne blev ikke enige om erstatningens omfang, hvorfor nærværende indbringelse for Taksationskommissionen er nødvendiggjort.

--ooOoo—

BEMÆRKNINGER:

Idet Gribskov Kommune har afvist ethvert forsøg på reel og fornuftig afvikling af nærværende sag, skal jeg på vegne klager fremkomme med følgende bemærkninger:

Nærværende sag omhandler spørgsmålet om klagers erstatning for de tab, som klager har lidt som følge Gribskov Kommunes frilægning af Hessemose Å, herunder blandt andet – men ikke afgrænser til – tab for

- *arealinddragelse,*
- *afgrødetab,*
- *strukturskader,*
- *ulempeerstatning,*
- *jagtleje, og*
- *omkostninger til rådgivere*

jf. sagens bilag 23.

<u>Lovgrundlaget med henvisninger til sagsforløbet</u>

Ifølge vandløbslovens § 16 er regulering af et vandløb ensbetydende med en ændring af vandløbets skikkelse, herunder vandløbets forløb, bredde, bundkote og skråningsanlæg.

Det er ikke et tvistpunkt mellem parterne om Kommunens frilægning af Hessemose Å, er at sidestille med regulering, jf. vandløbslovens § 16.

Teknisk Udvalg besluttede gennemførelse af regulering af Hessemose Å-projektet den 25. juni 2009, jf. bilag 9, efter flere års forberedelse, jf. blandt andet beslutning af den 13. december 2007, jf. bilag 1.

Ifølge vandløbslovens § 23 og Grundlovens § 73, har enhver som lider tab ved en regulering og/eller et indgreb i ejendomsretten, ret til fuld erstatning.

Idet der ifølge vandløbslovens kapitel 6, kan gennemføres reguleringer m.v. mod lodsejerens ønsker, har de tiltag som er omhandlet af kapitel 6 ekspropriationslignende karakter, hvorfor vandløbslovens § 23 omkring erstatning, er at sammenligne med Grundlovens § 73 i form og omfang, idet de begge omfatter en objektiv erstatningspligt for myndighederne for de tab, som myndighedernes indgreb i ejendomsretten medfører for borgeren.

Der er dog ej heller tvivl om, at klager har lidt et væsentligt tab som følge af Kommunens regulering, jf. blandet andet Kommunens beslutningsreferater, bilag 1 og 9, sammenholdt med erstatningsopgørelserne udarbejdet af landbrugskonsulent Claus S. Madsen, som er fremlagt som sagens bilag 10, 19 og 23.

Kommunen har dog helt belejligt, undgået at tage stilling til omfanget af den øvrige erstatning som klager er berettiget til, jf. vandløbslovens § 23 og Grundlovens § 73, idet Kommunen ikke har taget stilling til erstatning for de tab som følger af Kommunens arbejder på klagers ejendom eller for ulempeerstatningen i øvrigt, som er varslet i bilag 18 og opgjort i bilag 10, 19 og 23.

Derudover følger det af vandløbslovens § 74, at vandløbsmyndighederne, det vil sige Gribskov Kommune, er forpligtet til at søge forlig omkring de økonomiske spørgsmål tilvejebragt.

Kommunen har ikke søgt forlig i nærværende sag, men blot – og ganske sent i processen – fremsendt et ufærdigt og urealistisk forligstilbud på kr. 40.000, jf. sagens bilag 14. Derudover er Kommunens "forsøg på forlig" mangelfuldt, idet flere væsentlige erstatningspunkter ikke er medtaget i Kommunens forligstilbud, jf. bilag 18, 19 og 23 sammenholdt med bilag 14.

Kommunen har ved sin mangelfulde og forkerte sagsbehandling været hovedårsagen til, at klager har haft helt uforholdsmæssige omkostninger til rådgiver i nærværende sag, ligesom Kommunens håndtering har været hovedårsagen til, at sagen er blevet til en regulær konflikt i stedet for et simpelt mellemværende, der har kunnet løses ved et fornuftigt og retsmæssigt forlig.

Ifølge vandløbslovens § 24, stk. 3, 2. og 3. punktum, kan Kommissionen – ved manglende forlig mellem parterne – træffe beslutning efter vejlovens § 61, om en passende omkostnings-dækning af klagers nødvendige udgifter til rådgivere, herunder advokat, som har været afholdt i forbindelse med vandløbssagen.

Det er klagers opfattelse, at Kommunen ved sin mangelfulde og forkerte sagsbehandling af klagers sag, har påført klager udgifter til rådgiver, der ikke er proportionalt for en sådan sag i almindelighed. Klagers omkostningsdækning af udgifter til rådgiver, skal derfor fastsættes helt konkret i nærværende sag under hensynstagen til Kommissionens normale takster, idet nærværende sag uforholdsmæssig kompliceret og langstrakt, som følge af Kommunens manglende forligsvilje og mangelfulde håndtering.

Ifølge bekendtgørelse om vandløbsregulering og -restaurering m.v., § 19, stk. 2, skal en godkendelse af en beslutning om regulering af et vandløb indeholde endelig afgørelse

omkring eventuelle økonomiske spørgsmål om arealerhvervelse og rådighedsindskrænkninger samt om erstatning for disse.

I nærværende sag, er der hverken truffet endelig afgørelse omkring de økonomiske forhold eller erstatning for de tab, som klager bliver påført ved Kommunens indgreb, hvorfor grundlaget for gennemførelse af Kommunens projekt, jf. bekendtgørelse om vandløbsregulering og -restaurering m.v., § 19, ikke er opfyldt.

At Kommunens grundlag for beslutningsprocessen ikke har været lovmæssig opfyldt, eller at klager ikke har indbragt Kommunens beslutning for By- og Landskabsstyrelsen, er ikke ensbetydende med, at Kommunen ikke skal erstatte klagers tab, jf. vandløbslovens § 23 eller Grundlovens § 73.

Klageprocessen til By- og Landskabsstyrelsen omhandler den materielle beslutningsproces, herunder lovgrundlaget, mens Taksationskommissionen har hjemmel til at behandle spørgsmålet om erstatning for tab, som følge af både vandløbsmyndighederne og ekspropriationsmyndighedernes indgreb i borgernes ejendomsret.

Nærværende behandling kan derfor ikke påvirkes til Kommunens fordel, alene fordi, beslutningsgrundlaget for projektets gennemførelse, ikke er indbragt for By- og Landskabsstyrelsen. Klagers indsigelser er ikke tilbagekaldt og den eneste årsag til, at klager ikke indbragte sagen for By- og Landskabsstyrelsen er, at en sådan proces – af økonomiske årsager sammenholdt med By- og Landskabsstyrelsens telefoniske meddelelse til Claus S. Madsen om den forventede afgørelse i den sådan sag – ikke kunne gennemføres.

Sagens videre behandling

***Konklusion**:*

Idet Kommunen har tilkendegivet, at denne er bevidst om sin forpligtelse til at erstatte klagers tab, jf. blandt andet protokoller af 13. december 2007 og 25. juni 2009 (bilag 1 og 9) og det i øvrigt er evident, at reglerne omkring myndighedernes indgreb i borgernes ejendomsret, fastsætter en objektiv erstatningspligt for Kommunen, jf. vandløbslovens § 23 og Grundlovens § 73, skal Gribskov Kommune derfor tilpligtes at erstatte samtlige klagers tab, som følge af Teknisk Udvalgs beslutning om gennemførelse af Hessemose Å-projektet.

For opgørelse af erstatningens omfang, henvises i det hele taget til revideret erstatningsopgørelse af den 12. november 2012 (bilag 23), hvortil der i øvrigt forbeholdes yderligere erstatningsopgørelse som følge af nyt og revideret erstatningsopgørelse under udarbejdelse.

I relation til omfanget af fuld erstatning, jf. vandløbsloven og Grundlovens § 73, skal det bemærkes, at der er omfattende Højesterets praksis omkring omfanget af fuld erstatning, herunder vedrørende ulempeerstatning, arealinddragelse, strukturskader, afgrødetab m.v., i forbindelse med myndighedernes arealinddragelse og midlertidige rådighedsindskrænkninger i borgernes ejendomsret.

--ooOoo—

Begrundelsen:

Det bemærkes at Kommunens regulering af Hessemose Å, er ud over det sædvanlige i forhold til vandløbsmyndighedernes normale reguleringer, herunder særligt i forhold til vandløbslovens indgribende regulering, der dels forårsager ekspropriation/arealinddragelse af klagers ejendom (både til rådighed og til midlertidig rådighed), og dels medfører omfattende skader på klagers ejendom, i form af gennemskæring og defigurering af klagers landbrugsarealer, strukturska-der, afgrødetab m.v., uden at Kommunen i den forbindelse, har behandlet sagen som en ek-spropriationssag med de særlige beskyttelseshensyn en sådan behandling sikre, jf. blandt an-det bekendtgørelse om vandløbsregulering og -restaurering m.v. § 19.

Endvidere bemærkes, at reguleringen fortrinsvis er foretaget af natur- og miljøfremmende hensyn, jf. blandt andet formålsbestemmelsen i NIRAS rapport fra marts 2009 (bilag 6), side 2, hvori der står:

"Det overordnede formål med projektet er at opnå en fysisk tilstand i vandløbet, der sikre god økologisk tilstand i vandløbet i henhold til kravene i Lov om Miljømål",

hvorfor udgifterne til reguleringen ikke kan tilskrives lodsejerne som almindelig vedligeholdelse af Hessemose Å, jf. vandløbslovens § 24, herunder indirekte ved ikke at tilkende arealinddragelseserstatning til lodsejerne. udgiften skal derimod afholdes alene af Kommunen – som rigtig gjort af Kommunen – men som en udgift til natur- og miljøfremmende formål, jf. formålsbestemmelsen i bilag 6.

Frilægningen af Hessemose Å, som i sagens natur tidligere var rørlagt, kræver derfor også en særlig behandling, idet der ikke alene er tale om regulering ifølge vandløbsloven, men herunder også tale om en miljømæssig regulering, hvis udførelse har ekspropriationslignende karakter.

Grundlovens § 73 vedrørende fuld erstatning, er derfor også anvendelig på nærværende sag i forhold til Kommunens erstatningspligt, sidestillet med bestemmelsen i vandløbslovens § 23.

At der er tale om en helt særlig situation, som ikke kun kan behandles efter vandløbslovens § 23, understøttes ligeledes af det faktum, at det er Kommunen, der er initiativtager, bygherre og kontrolmyndighed i forhold til Hessemose Å og Hessemose Å-projektet.

Kommunen har endvidere påtaget sig finansieringen, herunder været ansøger og modtager af EU-støttemidler via Fødevaredirektoratet, hvorfor Kommunen er forpligtet til at opretholde samtlige udgifter i forbindelse med projektets gennemførelse, herunder vedrørende erstatning til de lodsejere som lider tab, jf. vandløbslovens § 23 og Grundlovens § 73.

På den baggrund, skal jeg venligst anmode om, at Taksationskommissionen imødekommer klagers anmodning om fuld erstatning for tab som klager har lidt som en direkte følge af Kommunens gennemførelse af Hessmose Å-projektet."

Erstatningsopgørelse fremsendt af ejerens rådgiver af 13. januar 2020:

" Der tages udgangspunkt i Opgørelse af erstatning den 13. februar 2014. Opgørelsen er lavet, som hvis der eksproprieres, af en kommune eller statens ekspropriationskommission, til en vej eller jernbane som gennemskærer en ejendom og hvad det vil medføre af erstatningselementer.

Arealerstatning anvendt til selve vandløbet og 2 m bræmmer	*295.800,- kr.*
Erstatning for 8 meter bræmme bortfalder da lovgivningen er ophævet.	
Erstatning for strukturskade	*146.599,- kr.*
Fraskæring, defigurering, flere forpløjninger, øvrige ulemper	*377.000,- kr.*
Oprydning efter anlægsarbejdet ifølge tilbud	*29.900,- kr.*
Afgrødetab og tab at ha-støtte	*94.458,- kr.*
Samlet erstatningskrav	*943.757,- kr."*

Ejerens rådgiver havde til mødet den 29. januar 2020 endvidere udarbejdet følgende bemærkninger:

"Min historie med Hessemose Å startede i 2007 og 2008, hvor jeg blev tilkaldt som rådgiver for besigtigelse af opgravning ved den rørlagte Å. Helsinge Kommune havde gravet op til den rørlagte Å på en kort strækning hos Lodsejer *. Pga. forskudte rør på den rørlagte strækning i det lave område. Helsinge Kommune gennemførte aldrig den vedligeholdelse, der var behov og lod udgravningen stå åbent.*

Tilstand af oprindelig rørlagt strækning

I den på gældende sag om genåbning bliver der flere gange nævnt at rørledning var i ringe forfatning. Det står dog som en udokumenteret påstand. Der er aldrig forevist fotoinspektion eller gennemført fotoinspektion på rørlagte strækning af Hessemose Å.

Vi mener at dokumentere ved fotodokumentation, at rørene, der er opgravet fra den rørlagte strækning, viser sig at være i en fin tilstand. Rørene blev godt nok slået i stykker efter opgravning; men da de blev gravet op, var de i intakt tilstand, som det vil fremgå af fremlagte fotos senere. Eneste problem med rørlagte strækning var den korte strækning i det lave område som før omtalt hos Lodsejer *.*

Men optagningen af den rørlagte strækning er jo ikke foretaget for at sikre bedre afvanding af området, Men i stedet som en restaurering af vandløbet i almenvellets interesse, foreslået og gennemført af Gribskov Kommune.

Projektet er lavet for angiveligt at nå en målsætning på faunaklasse 4. Det mener vi aldrig kan nås. Faunaklassen er dags dato 2. Vandløbet er ikke et naturligt vandløb, men et gravet vandløb oprindeligt til afvanding af Hessemoseområdet og senere rørlagt pga. brinkudskridninger etc.

"Manglende klage" til Naturstyrelsen

Det er rigtig, at projektet ikke er klaget til Naturstyrelsen. Dette blev valgt dels fordi, da vi mente, at få medhold, var umuligt, og dels fordi det ville koste Lodsejer *ca. 8000 kr. direkte som klagegebyr og omkostninger til rådgiver for klagen. Det var jo ikke*

det økonomiske spørgsmål og erstatning der kunne klages over til Naturstyrelsen, men alene lovlighed og projektets udformning. Det økonomiske spørgsmål og erstatning er, efter lovgivningen, et spørgsmål som skal afgøres ved taksationskommissionerne. Derfor har den påståede "manglende klage" intet at gøre med spørgsmålet som behandles i dag.

Manglende økonomisk afklaring og erstatningstilbud

Gribskov Kommune har ikke på noget tidspunkt lavet de økonomiske beregninger eller forsøgt opnået forlig herom som foreskrevet i Bekendtgørelsens § 19 og 20. Nyttevirkning og ulemper for de enkelte lodsejere er ikke opgjort. Ved denne genåbning i almenvellets interesse, har Lodsejer *taget ulemperne og skaderne på bekostning af de andre lodsejere påståede nyttevirkning af projektet. Gribskov Kommune har sent i forløbet erkendt deres erstatningspligt, med et udokumenteret tilbud på 40.000 kr.*

Gribskov Kommune ikke på noget tidspunkt ved Åstedsforretning fremlagt plan og arealfortegnelse over hvilke arealer og hvordan man vil bruge arealerne hos Lodsejer *. Hverken i forhold til hvor meget areal, der skulle bruges til den genåbnede vandløb eller arbejdsareal. Man har heller ikke efterfølgende opmålt og vurderet anvendt arbejdsareal og givet en vurdering på ulempe og skader på arealer og afgrøder.*

Vi har ventet forgæves på åstedsforretning inden indgrebet og efter følgende afleveringsforretning med opgørelse af skaderne og brugen af arealet efter indgrebet. Intet skete.

Opgørelse af erstatningskrav

Erstatningsopgørelsen/kravet er bygget op fra min side, som jeg ville gøre ved en kommunal eller statslig ekspropriation, med de poster der vil indgå her og erstattes med en af kommissionen fastsat takst. Jeg har som sagkyndig bistand deltaget i et meget stort antal ekspropriationer både kommunale og statslige i hele Danmark

Vi foreslog Gribskov Kommune at de hyrede en landinspektør til opmåling af arealer anvendt til vandløb og arbejdsarealer i forbindelse med projektet, det blev afvist fra Gribskov Kommunen side.

Opmålingen af arealerne til erstatningskravet, har undertegnet selv foretaget på luftfoto fra Danmarks Miljøportal. Vi henviser til vedlagte kort, som viser omfanget af anvendt areal.

Jeg vil gennemgå erstatningskravet fra 2014 og den fremsendte opsummering af erstatningskravet.

Dokumentation for erstatningskravene.

Modparten har påstået at erstatningsposterne er udokumenterede. I Den forbindelse vil jeg gennemgå min fotos som dokumentation fra henholdsvis den 3. og 9. november 2009, juli 2010 og 8. november 2010, da arbejdet blev gjort færdigt hos Lodsejer *. Gribskov Kommune har aldrig forsøgt at opmåle endsige dokumenteret deres arealanvendelse og skaderne på arealerne hos* Lodsejer *.*

Vedr. arealforbrug til selve vandløbet med anlæg henvises til mail af 12. juli 2011 tilsendt mig fra Gribskov Kommune Hans Lassen. Her står:" Vandløb med anlæg (excl. 2 meter bræmme) har iflg. Opmåling på kort lagt beslag på 1,21 ha af HVNs jord". Hvor de påståede 0,4 ha kommer fra vides ikke. I erstatnings-opgørelsen, fra min side er der taget udgangspunkt i denne opmåling fra Gribskov Kommunens.

Vi mener fotos dokumenterer både vedr. afgrødeskade og strukturskade som opgjort i erstatningskravet

Der udleveres kort- luftfoto fra Danmarks Miljøportal, som er tilgængelige for alle på portalen, som dokumentation for arealanvendelse til projektet og arbejdsareal. Her kan opmåling om nødvendigt foretages dags dato.

Der udleveres markplaner fra hektarstøtteansøgninger for årene 2007- 2013 og markkort med markerne indtegnet for 2007 og 20013. Dette som dokumentation for manglende enkeltbetalingsstøtte for de pågældende år.

Der udleveres markplan fra hektarstøtteansøgninger for 2007, 2008, 2009,2010, 2011,2012,2013 som dokumentation for den manglende udbetalte støtte i forbindelse med projektet."

På mødet med Overtaksationskommissionen fremviste ejerens rådgiver billeder fra anlægsarbejdet der foregik i årene 2009 og 2010. Ejerens rådgiver forklarede, at kommunen under anlægsarbejdet kørte ud på ejerens dyrkede arealer og ødelagde disse. Rådgiveren stillede sig undrende overfor, at kommunen ville køre på arealerne i blandt andet november måned, hvor jorden er meget våd. Landmænd kører ikke selv på jorden på den årstid, netop fordi jorden er for våd og det kan gøre skade. Det blev endvidere anført, at kommunen ikke i starten anvendte køreplader på arbejdsarealet, og da de endelig gjorde, så kørte kommunens maskiner af jernpladerne, da pladerne ikke var brede nok og ej heller var placeret hensigtsmæssigt på ejerens areal. Kommunen har, ifølge ejerens rådgiver, ved anlægsarbejdet beskadiget ejerens jord betydeligt.

Ejerens rådgiver forklarede, at de rør som er blevet gravet op, ikke så ødelagte eller beskadigede ud. Derfor stillede både ejeren og ejerens rådgiver sig undrende overfor, at frilægningen af åen var den eneste mulighed. Ejeren påklagede ikke reguleringssagen, da dette ville blive omkostningsrigt for ejeren. Dette var dog ikke ensbetydende med, at ejeren var tilfreds med beslutningen eller gav afkald på den erstatning, som ejeren har krav på. Det økonomiske mellemværende var stadig omdiskuteret, og kommunen anerkendte, at der var et krav. Ejeren føler i øvrigt ikke, at frilægningen af åen er kommet til hendes nytte.

Ejerens rådgiver anførte, at den ødelagte jord ikke længere er dyrkningsværdigt. Det blev forklaret, at frilægningen af åen har medført et stort tab for ejeren. Tabet bunder blandt andet i de skader, som kommunen har lavet i forbindelse med anlægsarbejdet og den forurenede jord, som efterfølgende blev udlagt. Ejeren lider også et tab ved at have sine markarealer gennemskåret, hvilket giver restriktioner med f.eks. sprøjtning m.v. samt en besværliggørelse af arbejdet med landbrugsmaskinerne. Ejerens rådgiver henviste til den fremsendte erstatningsopgørelse af 13. januar 2020, hvoraf fremgår, at ejeren har et samlet erstatningskrav på 943.757 kr.

Der blev af ejerens advokat suppleret, at når der er tale om, at en ejendom gennemskæres på denne måde, så kommer Grundlovens § 73 i spil. Ejeren har således et retskrav, som der ikke kan stilles

spørgsmålstegn ved. I den forbindelse henviste ejerens advokat til Gribskov Kommunes brev af 25. september 2009 til ejeren, hvori der anerkendes, at der er et tab efter vandløbslovens § 23.

Ejerens advokat anførte, at der efter den gamle forældelseslov gælder 20 års forældelse, hvilket muligvis finder anvendelse her. Ejerens advokat forklarede, at da kommunen har lagt forurenet jord ud på ejerens marker, så kan man måske endda tale om en forældelsesfrist på 30 år, da det bør karakteriseres som en miljøsag. Ifølge ejerens advokat kan forældelsesfristen tidligst regnes fra november 2011, hvor projektet blev afleveret. Det blev anført, at kravet således ikke var forældet ved sagens indbringelse for Taksationskommissionen for Nordsjælland I og II i december 2013.

Ejerens advokat fortalte, at kendelsen fra Taksationskommissionen fra Nordsjælland I og II ikke tager højde for, at ejeren har diskuteret det økonomiske krav med borgmesteren.

Ejerens advokat gjorde afslutningsvist gældende, at der er tale om et retskrav som ikke er forældet, hvorfor ejeren skal erstattes fuldt ud for sit tab, jf. den fremlagte erstatningsopgørelse.

Gribskov Kommune fremsatte påstand om, at Taksationskommissionens kendelse stadfæstes, subsidiært at sagen hjemvises til Taksationskommissionen til fortsat behandling vedrørende erstatningsopgørelsen og mere subsidiært at den påståede godtgørelse/erstatning fastsættes til et mindre beløb.

Til støtte for påstandene har kommunens advokat fremsendt følgende bemærkninger af 22. januar 2020:

> *"Under sagens behandling ved Overtaksationskommissionen nedlægger jeg på Gribskov Kommunes vegne sålydende*
>
> ***Påstand***
> *Stadfæstelse,*
>
> *Subsidiært at sagen hjemvises til Taksationskommissionen til fortsat behandling vedrørende erstatningsopgørelse.*
>
> *Mere subsidiært at den påståede godtgørelse/erstatning fastsættes til et mindre beløb.*
>
> ***Anbringender***
> *Det gøres til støtte for påstandene som for Taksationskommissionen gældende:*
>
> *Principalt:* *at klagers krav er forældet*
> *Subsidiært:* *at denne ikke har lidt noget tab eller er blevet forvoldt en erstatningsberettiget ulempe.*
>
> ***Forældelse***
> *Det gøres for så vidt angår dette punkt i overensstemmelse med Taksationskommissionens kendelse gældende, at kravet ved sagens indbringelse for Taksationskommissionen den 6. december 2013 var forældet, jf. forældelseslovens § 2, stk. 1, jf. § 3, stk. 1.*

Forældelsesfristen må regnes fra myndighedsafgørelsen, der blev truffet den 25. juni 2009, og da der er hengået mere end 3 år, inden sagen indbringes for Taksationskommissionen, er kravet som fastslået i Taksationskommissionens kendelse forældet.

Det gøres subsidiært gældende, at klagers krav er forældet, idet der ikke er sket retlig afbrydelse af forældelsen, idet klager ikke har forfulgt sit retlige skridt i form af indbringelse af kravet for Taksationskommissionen "inden for rimelig tid", jf. forældelseslovens § 16, stk. 1.

Om forløbet af behandlingen af sagen ved Taksationskommissionen fremlægges tidslinje af 12. juni 2017 (bilag K). Klager opfordres til i god tid inden den berammede forhandling den 29. januar 2020 at tilkendegive, om og i givet fald på hvilke punkter oversigten bestrides, idet indklagede da vil fremlægge de herefter relevante bilag.

Det bemærkes, at tabsopgørelsen alene blev summarisk gennemgået i forbindelse med taksationsforretningen, idet kommissionen havde tilkendegivet, at spørgsmålet om forældelse var udskilt til særskilt forhandling og afgørelse efter princippet i retsplejelovens § 253, hvorfor sagen bør hjemvises, såfremt Overtaksationskommissionen ikke finder, at kravet er helt eller delvist forældet.

Erstatningskravet

Kommunens afgørelse om projektet af 25. juni 2009 (bilag 9) er endelig og upåklaget, og det må præjudicielt lægges til grund, at afgørelsen er lovlig og gyldig.

Projektet forudsatte, at det kunne gennemføres uden erstatningsudbetaling, da et eventuelt tab ville blive udlignet af fordele, jf. Niras´ projekt af marts 2009, s. 30 (bilag 25).

Til det rejste krav vedrørende erstatning og ulempegodtgørelse bemærkes følgende.

Det fremgår af projektet, at dette forudsætter, at der ikke ydes erstatning for gener i forbindelse med den vedtagne frilægning.

Det må som ubestridt og i overensstemmelse med de afgivne forklaringer lægges til grund, at den etablerede rørlægning af Hessemose Å var udtjent, og at det var nødvendigt at etablere en anden løsning evt. ved etablering ved af en ny rørføring.

Udgiften til en regulering med udskiftning af de defekte rør skulle utvivlsomt have været afholdt af lodsejerne, jf. vandløbslovens § 24, stk. 1.

Det er ikke godtgjort, at erstatningssøgende har lidt et tab, der overstiger de afvandingsmæssige fordele, vandløbet bibringer, hvortil bemærkes, at både det frilagte og det tidligere rørlagte vandløb ved klagers jorde ejermæssigt tilhørte hende.

Hun opnår fordele ved frilægningen, også set i forhold til alternativet - at rørlægningen over årene brød helt sammen, alt til skade for afvandingen af hendes jorde.

Klagers opgørelse forudsætter, at klager "afstår" jord til vandløbet. Dette er ikke tilfældet. Der har stedse været et vandløb det pågældende sted, og rørlægningen kan ikke have givet nogen forventning om, at den med rørlægningen etablerede tilstand var permanent, og det var på anlægstidspunktet kendt, at en rørlægning ikke er tidssvarende, forstået på den måde, at den holder evigt.

Det må formodes, at ejendommen i sin tid har deltaget i udgiften til rørlægning og har haft nytte af de hermed opnåede fordele.

Hvis rørføringen var blevet omlagt, ville klager klart være pålagt at deltage i udgifterne hertil, idet bemærkes, at en udskiftning ikke er omfattet af kommunens vedligeholdelsespligt, jf. vandløbslovens § 32.

Der er således ikke tale om "anlæg af nyt vandløb".

Klager har således ikke efter vandløbslovens § 23 lidt tab, og der er ikke påvist nogen nedgang i ejendommens værdi, snarere tværtimod.

Størrelsen af det rejste krav bestrides på det foreliggende som udokumenteret.

Selvom kravet ikke måtte være forældet, fører de forhold, der er påberåbt til støtte for forældelsesindsigelsen - sent indledt retsforfølgning og manglende opfølgning heraf smh. med klagers manglende bevissikring til, at dennes bevisbyrde efter almindelige bevisretlige princippet skærpes, jf. eksempelvis FED2002.1501V.

Til de enkelte poster, der synes at overlappe hinanden, bemærkes følgende.

2.1 Jord anvendt til vandløb og bræmmer (kr. 295.800)

Opgørelsen bestrides. Der kan højst henføres 0,4 ha til vandløbet på klagers ejendom. Erstatningen kan højst fastsættes til kr. 16,00 pr. m^2, svarende til kr. 64.000,00, der så rigeligt opvejes af fordele i form af herlighedsværdi, fiskeret og særligt bedre afvandingsforhold.

Grundværdien for 2009 andrager efter det oplyste henholdsvis kr. 64.300 pr. ha. (7,4 ha) og kr. 98.600 pr. ha. (20,9 ha).

Klager har ikke afstået jord til projektet, jf. ovenfor. Det er klagers vandløb, der efter regulering er bragt tilbage til den oprindelige tilstand, og klager har i så henseende ikke haft omkostninger til en ny rørføring, der ville have været en forudsætning for en opretholdelse for at dyrke arealerne over det rørlagte vandløb.

2.2 Arbejdsarealets strukturskade (kr. 146.599)

Det bestrides, at der er opstået strukturskader. Arbejdet er udført med udlæg af jernplader netop for at undgå eller begrænse strukturskader.

Der kan højst være tale om let strukturskade på et lang mindre areal. Der er imidlertid ikke dokumentation herfor.

Satserne bestrides, og der ses ikke at være redegjort nærmere herfor.

2.3 Defigurering, flere forpløjninger, øvrige ulemper (kr. 377.000)

Indklagede forstår, at der er tale om en sammenskrivning af den oprindelige erstatningsopgørelse, fraskåret areal og ulemper (kr. 157.000), defigurering, flere forpløjninger, ulemper (kr. 200.000) og gene fold til dyr 4 år á kr. 5.000 (kr. 20.000).

Det bestrides, at der er lidt noget tab i forbindelse med defigurering. Luftfotos fra området 2002-2006 og 2008 viser, at klagers jord var inddelt i 6-8 marker med forskellige afgrøder og dermed forskellig drift. Flere marker lå efter luftfotografierne med vedvarende afgrøder, mens andre var i omdrift. Alene én mark krydsede efter de nævnte luftfotos det rørlagt vandløbs trace.

Marken, som krydsede det rørlagte vandløbs trace, kunne lige så godt have haft skel ovenpå det rørlagte vandløb uden driftsforstyrrelser, og der er derfor ikke grundlag for noget krav om defigurering.

Kommunen har i overensstemmelse med projektet etableret to overkørsler. Kommunen har afholdt udgifter hertil og retablering af dræn, supplerende hegning mv.

Gene vedrørende fold til dyr i 4 år er ubegrundet, både for så vidt angår genens karakter og den tidsmæssige udstrækning.

Klager opgør et areal på 0,7850 ha prisfastsat til kr. 200.000 uden nærmere præcisering, hverken af arealopgørelsen eller for at der skal ske erstatning som afståelse. Der er formentlig tale om et mindre areal, som er udlagt mellem matr.nr. Matr.nr.1 (øst for åen) og matr.nr. Matr.nr.2. Dette areal blev udlagt som vejforbindelse mellem de to matrikler, og arealet kan allerhøjst udgøre 500 kvm (en 3. "overkørsel").

I øvrigt indgår arealet også i det areal, der kræves strukturskadeerstatning for, og sådanne erstatninger kan ikke kumuleres.

For så vidt angår oprydning sten mv., har kommunen givet tilsagn om at fjerne sten i arbejdsbælterne i det omfang, disse kunne være til gene for almindelig markdrift, og kommunen har handlet herefter.

Udgiften er i øvrigt udokumenteret.

2.4 Afgrødetab. (kr. 94.458)

2.4.1 2009 (kr. 2.652)

2.4.2 2010 (kr. 22.460)

2.4.3 2011 (19.206)

2.4.4 2012 (kr. 31.948)

2.5 Manglende enkeltbetalingsstøtte (kr. 18.282)

Kravet, der er uspecificeret, synes udokumenteret, og periodens udstrækning må henføres til klagers forhold.

Et sådant krav kan ikke kumuleres med en arealerstatning. Derudover kan der alene være afgrødetag med relation til arbejdsbæltet og det kun i udførelsesperioden. Den samlede udførelsesperiode var 2 år, og udførelsesperioden på klagers jord var væsentlig kortere, idet bemærkes, at vandløbsstrækningen over hendes ejendom udgør mindre end en ¼ af den samlede projektstrækning.

For så vidt angår areal anvendt til udlæg af overskudsjord, har der højst været tale om en ganske kort periode på nogle måneder, og det er udokumenteret, at dette skulle have medført nogen form for afgrødetab.

2.6 Modkrav til kompensation

Gribskov Kommune fremsætter modkrav til kompensation med kr. 109.375, jf. bilag 21. Kravet har været ubestridt og kan som konneks modfordring modregnes i et eventuelt erstatningskrav.

3. Bevisførelse

Kommunen ville under den mundtlige forhandling have afhørt kartograf Birthe Petersen. Hun er ulykkeligvis siden sagens foretagelse ved Taksationskommissionen afgået ved døden.

Hans Lassen vil deltage som partsrepræsentant og afgive forklaring."

På mødet med Overtaksationskommissionen gjorde kommunen gældende, at et eventuelt krav fra ejeren er forældet. Såfremt kravet ikke findes at være forældet ved sagens indbringelse ved Taksationskommissionen for Nordsjælland I og II i december 2013, findes kravet at være forældet under sagens gang ved Taksationskommissionen, da ejerens advokat ikke har medvirket til at fremme sagen, jf. FOL § 16. Kommunen gjorde således gældende, at kravet er forældet og at der ikke er sket afbrydelse af forældelsen.

I forhold til rørenes tilstand, så blev det forklaret af kommunen, at rørene var gamle og ved at være udtjente. Der havde været 3 rørbrud, hvorfor kommunen måtte overveje, hvordan problemet kunne løses på bedste vis. Da der var tale om gamle landbrugsrør med varierende kvalitet, fandt kommunen det mest hensigtsmæssigt, at man enten udskiftede det hele eller frilagde Hessemose Å. Kommunen mener ikke, at selve anlægsprojektet kan anfægtes, da projektet ikke er blevet påklaget. Kommunen var uenig i at deres anlægsarbejde har lavet videre strukturskader på ejerens marker, og henviste til, at der var anvendt køreplader.

Kommunen bemærkede, at ejeren ikke ejer arealerne på begge sider af vandløbet på hele strækningen. Der er således steder, hvor ejeren kun ejer den ene side og derfor ikke har fået gennemskåret sin mark. Ejeren bør i øvrigt være opmærksom på, at såfremt der har været tale om en omlægning af rørene, var dette en udgift, som ejeren selv skulle have afholdt jf. vandløbslovens § 24.

Kommunen forklarede, at forældelsesfristen bør løbe fra år 2009, hvor beslutningen blev truffet. Kommunen henviste i den forbindelse til medbragte afgørelser og praksis, hvori forældelsesfristen regnes fra beslutningstidspunktet. I den forbindelse blev det anført, at det blev muligt at opstille et krav fra ejeren langt tidligere i processen. Ejeren kunne have dokumenteret et eventuelt tab for 11 år siden.

Det blev understreget af kommunen, at mødet med borgmesteren ikke afbryder forældelsen. Der har således ikke været forhandlinger mellem ejeren og kommunen eller ejeren og borgmesteren, som kan afbryde forældelsen efter FOL § 21, stk. 5.
Kommunens advokat anførte, at sagen ikke har karakter af en miljøsag, hvorfor der ikke er tale om et miljøkrav med en 30 års forældelsesfrist. Et eventuelt krav i denne sag vil efter forældelsesloven have en frist på 3 år. Kommunens advokat fandt i øvrigt ikke, at ejeren havde løftet bevisbyrden for dette tab.

Kommunen gjorde sammenfattende gældende, at et eventuelt erstatningskrav er forældet. Såfremt Overtaksationskommissionen ikke finder kravet forældet, så påstås hjemvisning af sagen, således to-instansprincippet respekteres.

Overtaksationskommissionens bemærkninger og afgørelse

Der skal i nærværende sag tages stilling til, om ejeren er berettiget til erstatning for et tab som følge af frilægningen af Hessemose Å.

Taksationskommissionen for Nordsjælland I og II har fundet kravet forældet med en forældelsesfrist løbende fra den 4. november 2009.

Overtaksationskommissionen tiltræder, at ejerens eventuelle krav er forældet, og lægger følgende til grund:

I vandløbsprojekter som disse er det den erstatningssøgende, som der skal indbringe sagen for Taksationskommissionen, jf. Vandløbslovens § 73, stk. 2. Kommunen har givet ejeren klagevejledning herom blandt andet i brev af 25. september 2009, der tillige indeholder et forligstilbud til ejeren. Til trods herfor, klager ejeren eller ejerens rådgivere ikke til Taksationskommissionen indenfor klagefristen, den 9. oktober 2009.
I perioden efter klagefristen bliver der heller ikke indgivet klage til Taksationskommissionen. Det forhold at ejeren, tilkendegiver utilfredshed og gør krav på erstatning overfor kommunen, kan efter Overtaksationskommissionens opfattelse ikke antages at være udtryk for retslige skridt, der kan afbryde forældelsen, jf. Forældelseslovens § 16, stk. 1, eller som indledning af realitetsforhandlinger med foreløbig afbrydelse af forældelsen til følge, jf. Forældelseslovens § 21, stk. 5. Sagen indbringes først for Taksationskommissionen for Nordsjælland I og II den 6. december 2013.

Forældelsen regnes som udgangspunkt fra tidspunktet for meddelelsen af kommunens beslutning, af 25. juni 2009, om frilægning af Hessemose Å. Meddelelsen skete af kommunens brev af 13. juli 2009. Overtaksationskommissionen finder dog, at forældelsesfristen i denne sag bør regnes fra den 9. oktober 2009, som er den klagefrist, som kommunen har fastsat i sit brev af 25. september af 2009 til ejeren.

Overtaksationskommissionen finder af ovennævnte grunde ikke, at forældelsen er blevet afbrudt i perioden 9. oktober 2009 til 6. december 2013.

Sagen afgøres herefter således

Overtaksationskommissionen finder ejerens erstatningskrav i forbindelse med frilægningen af Hessemose Å forældet ved sagens indbringelse for Taksationskommissionen for Nordsjælland I og II den 6. december 2009, jf. Forældelseslovens § 2, stk. 1, jf. § 3, stk. 1.

Denne afgørelse er truffet i henhold til vandløbslovens § 73.

Gribskov Kommune skal betale ejeren en godtgørelse på 15.000 kr. til dækning af dennes nødvendige udgifter til sagkyndig bistand for begge instanser.

Gribskov Kommune betaler omkostningerne ved Overtaksationskommissionens virksomhed i henhold til vandløbslovens § 73, stk. 3.

Kendelsen kan ikke påklages til anden administrativ myndighed. Evt. søgsmål vedrørende sagen skal anlægges mod modparten i sagen.

Bo Tarp

Erling Rørdam	Preben Birch
Knud Birk Iversen	Tue Tortzen

/ Signe Baumgardt

Udskriftens rigtighed bekræftes.

Viborg, den 13. marts 2020